List 13. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 28. marca 1866.

Gospodarske stvari.

Murba pomočnica kmetijstvu.

Žalostni časi so nastopili za kmetijstvo, posebno v tacih krajih, kjer so se kmetje najbolj pečali s pridelovanjem žita, pa so zanemarjali sadjorejo in niso trave in detelje kaj več sejali. Žito, če le ni prav slaba letina v Banatu, na Rusovskem in v druzih vnanjih krajih, je zdaj skor po nič; lani niso v naših krajih pridelali žita obilo, in vendar ga je vse polno in je cena njegova tako nizka, da je čuda. Zakaj to? Zato, ker se ga iz Siska, Trsta in druzih krajev dovaža toliko, da bi ga pri nas ne manjkalo, ako bi ga tudi skor nič ne pridelali.

Vse to, ker skušnje tako učé, bi moralo našim kmetom oči odpreti, da po starem kopitu ne gré več; svet se je prekucnil, in mi ž njim. Treba je tedaj misliti na druge pridelke, treba tedaj prenarediti marsikaj.

Med drugim nam murba obeta lep dobiček, ker svila (žida) še nikoli ni bila po nič. Pa zakaj „Novice“ tako živo že več let priporočajo rejo murb in pridelovanje svile? Zato, ker

1) je gotovo, da perje naših murb je bolje mimo laškega, zato tudi kokoni naši več svile dajó kakor laški;
2) en oral zemlje pri nas veljá od 100 do 300 gold., na Laškem pa v tistih krajih, kjer imajo murbe zasajene in svilo pridelujejo, veljá do 3000 gold.; tako visoko ceno pa ima svet le zavoljo murb, ker ondi perje prodajajo po 4 gold. cent in še više;
3) visoka cena zemljišč sili Laha, da skuša iz drage zemlje dobiti kar največ more; tudi je ljudí ondi sila veliko — na eni kvadratni milji biva sèm ter tjè po 36.000 ljudí; taka obila množica pa zopet prebivavce sili, da napenjajo vse žile, da se preredé. Pri nas je to bolje; pri nas je tam le 1 človek, kjer jih je na Laškem 10; te okoliščine so nam tedaj bolj ugodne, da moremo že z manjšim zemljiščnim pridelkom zadovoljni biti; s tem pa si poravnamo pri nas tudi to, kar je pri nas zemlja manj rodovitna kakor na Laškem.

Da pomagamo tedaj našemu kmetijstvu na bolje, čvrsto se je treba poprijeti murb in svile. Prva skrb naj bode tedaj umnim našim kmetovavcem, da si zasejejo ali zasadijo prav veliko murb, in sicer murbovega grmovja. Pri potih in cestah in tudi drugod ostaja še zmiraj dovolj prostora za visoke murbe.

Murbe v podobi grmovja saditi, priporočamo zato

1) ker z murbovega grmovja moraš že v 4. letu perje dobivati, z murbovega drevesa pa prav za prav še le v 10. letu;
2) vsak logar vé, da nizki les ali grmovje veliko več stelje daje, ker več listja odpada z grmovja kakor z visocega drevesa. Ker pa svilorejec mora po tem hrepeneti, da veliko listja (perja) dobiva, tedaj je očitno bolje, da si izreja murbovo grmovje;
3) za rejo svilnih črvičev (židnih gosenic) naj se zmiraj le najviše mladice do 2 ali 3 očés na deblu izrežejo; kajti le te imajo najbolje perje, ker ga solnce obseja. Iz očés se kmalu potem izcimijo nove brsti, ki se pod vodstvom druzih mladík okoli njih hitro izcimijo in so zimske pozebljíne varne, če tudi se do jeseni niso môgle do dobrega oleséniti.

Kdor tako glešta svoje murbe, si more po sviloreji že v malo letih na oralu zemlje najmanj 80 gold. dohodka napraviti. Al ni to lep dobiček, ako se pomisli, da oral gozda (boršta) pri nas na leto le po 5 gld. donaša?

Po sviloreji moremo si tedaj ne le veliko in lepe svile pridelati, temuč tudi vrednost zemljišč povišati in delavcem, ki jih nadloge tarejo, zaslužka nakloniti.

Ne mislite, dragi kmetje, da so to le prazne besede, jalova priporočila! Skušnje domače in druzih dežel potrjujejo, kar smo rekli.

Poprimite se tedaj murb, ker prvo je, da si jih zasadimo veliko. Murbe so klaja svilnim črvičem. Saj vse drugo poljedelstvo vam lahko ostane po starem; le zraven tega začníte si murb zasajati, da kadar dorastejo, imate potem nove dohodke. Al to ni nič, da si zasadite le sèm ter tjè kako murbico, — treba jih je na sto in sto, in res najbolje v grmovje, v žive meje zasajenih.

Mlade murbice se kupijo, ali, če hočete murbovo rejo celó z majhnimi stroški pričeti, odločite si zemljišče, pa murbovo seme sami sejte, ki se lahko in po ceni dobí (na vrtu kmetijske družbe v Ljubljani se lot tacega semena, ki dá veliko veliko murbic, dobiva za 20 kr.) Skor vsaka zemlja je dobra za-nje, le mokra ali težka ilovnata ne; naredijo se gredice podolgoma ali po širjavi po čevelj saksebi, pa se seme vseje plitvo v nje, a ne pregloboko, ker sicer šibka cimica težko skozi zemljo prebôde; ako je suho, naj se jim priliva; v 2. ali 3. letu naj se presadijo na svoje mesto. Seme se seje spomladi, pa tudi v jeseni.

„Novice“ so v prejšnjih letih vès nauk murbo- in sviloreje popisale, pa imamo tudi dobre bukvice za to.

„Novice“ in „Pratika“ se morejo ponašati, da so po Kranjskem in tudi druzih slovenskih deželah že pomagale, da se je na milijone murb zasadilo, — al še premalo, še premalo se zavedajo naši kmetje te koristne reje — zato vnovič povzdignemo glas: Slovenci! posnemajte Laha!

Koristnost suhe detelje pozimi.

Ko tako imenovano štajarsko deteljo dvakrat pokosimo, izraste, kakor je znano, še tretja. Ko ta do

kakih šest palcev velika izraste, se pokosí in če je mogoče, najboljše v kozolcu posuší, da lepo pirnata ostane. Ako se ti pa v tretje smili, tako majhno pokositi, ker še pri ugodnem vremenu in dobri zemlji včasi lep pridelek daje, pa za živinsko klajo obrni tisto, ki ti je jeseni nova izrastla, ko si strnišče pokosil.

Jez delam tako že kakih 15 let, in svinje mi vselej pri dobri reji ostanejo. Ako se svinjam po dvakrat na dan pomije dajejo, se jim dá čisto suhe detelje po kake dvakrat ali trikrat, kakor je pač potreba.

Kdor še tega ne vé, naj poskusi; zagotovljam ga, da mi bo hvaležen, posebno kadar druge sušine za zimsko klajo ni moč pripraviti.

Pri sv. Krištofu na Štajarskem. J. Z.

Neizmernemu Bitju.

Luíza Pesjakova.

Dvigni se um in prepevaj iz ječe prerevne te zemlje
Slavo in hvalo Bogú, kteri vrh neba bedí;
Dvigni se um in popiši z žarečo, hvaležno besedo
Svetih njegovih lastnost silno, nezmerno premoč.
Drzno, nečimerno bode gotovo tvoje početje
Kajti očitna dovolj lastna nezmožnost ti je,
Ali Bog je ljubezen in njej se le bližaj brez straha!

Tebi prečistemu duhu neznana je vsaka sestava;
V bitji enojen in prost kakor v dejanji si vsem;
Ravno zató si nezmeren in čuda si poln ino vzvišan,
Ker veličastnosti dom vselej enojnost je b'la.
Tebi se klanjamo, tebe le molimo v resnici in v duhu;
Čistosti tvoje plamén greje krepčaje srce,
Svetost razsiplje in zlogo in mir in blagoslov vedno.

Slava in čast ino hvala večnosti večnemu kralju,
Kteri od veka do zdaj ino na veke živí;
Predno vpodobil nebó je in zvezdice, solnce in luno,
Gore in krasno zemljó — vladal je že ino bil.
Zemlja preide, vse spremení se, vse se postara,
Prešlo celó bo nebó, ali ostal bode On,
Nepremenljiv bode večno, Večni pojemal ne bode.

Vsepričujoči Gospod, povsod si na zemlji, vrh neba,
V solncu presvitlo žariš, sladko se v zvezdah smehljaš;
V sape vršenji te slišim in v tresku gromenja,
V cvetji te najde pogled kakor v samoti puščav,
Slutim te v petji pogozdnem, v šumenji penečih valov —
Tebe pozdravljam povsod, kamor se koli ozrem,
Zlasti srečujem in čutim te v revnosti lastnega srca.

Groza presveta se v meni prebuja in sladko veselje,
Kedar si misli srcé: vsegavedoč si moj Bog!
Tvoje presvitle očí — jasnejše ko solnce nebeško —
Brezna predirajo noč ino globino morjá.
Dobro ti znano je bilo vse stvarstvo že predno je bilo,
Misel vsaktero ti veš, britkosti šteješ solzé,
Skrivnost zgine pred tabo in zmota pretemna preide.

Vsegamogočen si, Stvarnik vesoljnosti krasne, nezmerne,
V rokah se ziblje ti svet, kakor venoče peró;
Kaj je človeka vmrljivega prizadevanje ubogo,
Ako premišlja to moč, ktera končuje na hip
Stvarstvo prekrasno, pahnivši spet v prah, kar 'z praha je vzela,
Ako primerja si moč, ki si postavlja spomin
V rožici, kteri cvetje varuje nevihti nakljube.

Kdor se le drzne tebe premišljati, ljubi te srčno,
Al zadosti častil, vendar ne bo te nikol';
Ti si bitje izvirne svetosti in tvoje le slave
Polno osvetje je vse, polno le nje je nebó.
Tebi, presveti svetosti se gnjusi, kar je nečisto,
Svetemu ljubo je to, kar 'ma ljubezen za vred,
Stezico kažeš nam tjekaj, kjer večna doní ti hosana.

Ogledovaje kraljestvo narave strmím vsa zavzeta,
Čuda mi vredna za res bilka je vsaka in črv,
Kras vsega stvarstva: božjo podobo, človeka prečislam
In osteklí mi okó, ko se po svodu ozré.
O, globočina bogastva, modrósti ino spoznanja!
Nikdo ti svetoval ni, nikdo še ni te umel,
Nerazumljive so poti, premodri so tvoji nameni.

V roki sodnikovi tehtnica vedno je zlata, pravična,
Vsakemu ceni na njej vrednost njegovih dejanj.
Resne, vpravičene same ob sebi njegove so sodbe,
Svitel je božji pogled, jasen njegov je ukaz.
Torej le upaj pretrdno, ako te vse zaničuje,
Ako preganja te svet, vbogi popotnik zemljé,
Saj te podpira uteha nebeška: Bog je pravičen!

Da bi dobroto tvojo nezmerno dostojno izrekle,
Ni jih na zemlji besed, ni jih v nebesih glasov;
Žarke njene nebeške raztezaš čez stvarstvo vesoljno:
Ladjo privajaš na breg, da je ne vniči natok,
Slepeca brezna ubraniš in solze otiraš nesreči,
Materno pošlješ srcé detetu, da mu je varh,
Ino preskrbno bediš nad siroto, da s poti ne zajde.

Kedar nada presvitla človeka nezvesto zapušča,
Ko mu obupanja bol dušo trpinči z močjó,
Takrat se bliža ubogemu sladko poslanstvo nebeško:
Da zanesljiv ino mil mili nebes je Gospod.
Sina zgubljenega sveto usmiljenje cló še objema,
Da se mu milosti vek zopet na novo smehljá,
Milosti, ktera z življenjem plačala je grehe človeštva.

Res veličasten po svojih lastnostih Stvarnik si modri,
In z veličastva kalí slava nebeška ti v last.
Sam po sebi si vzvišan al zvišanost tud' razodevaš,
Tvoja mogočnost je vir, milost nje čisti odtok.
Nado, pokornost, ljubezen izbujaš v vesoljnosti celi,
Ino odmev teh čutil krepko se v meni glasí,
Ko ti poklanjam, Mogočni, revne te pesmi darítev! —

Zgodovinske stvari.

Trst in njegovo obmestje.

Zgodovinska črtica, spisal P. H.

V Trstu in njegovi okolici je v poslednjem času bolj živo vprašanje in poganjanje za prave razmere med italijanskim in slovenskim narodom; ne bo tedaj napačno, iz zgodovine nekoliko pojasniti pravice vsaktere straní.

Tržaško mesto sega s svojo zgodovino v starodavne čase. Ali so mu dali nekdanji Istrijani začetek ali pa pozneji prišlici Karni, določiti se lahko ne dá; grški zemljepisec Strabon ga imenuje enkrat istersko mestice, enkrat karnsko selišče. *(Strabon. geogr. l. V. VII.)*. Pa razun Istrijanov in Karnov so segali tudi Japodi od ene straní in betve Noričanov od ene straní do tržaškega morja, kakor se posnema iz Strabonovih, Plinijevih in Virgilijevih besedí. *(Virgil. Geogr. l. III. — Plin. l. III. c. 20. — Strabon. l. IV. VII.)*

Staro imé tržaškega mesta se je velelo Tergeste; to se ne dá iz nobenega jezika tako lahko razložiti, kakor iz slovenskega. Neki Latinec je sicer kdaj pisal: „Tergestum est quasi ter egestum (trikrat izneseno)"; pa kaj hoče ta razlaga pomeniti? Iz ilirskega jezika, kakoršnega so govorili nekdanji Istrijani, Japodi in Veneti, se nihče še ni postopil tega imena razlagati; iz celtiškega, ki je bil domač nekterim, kacih 300 let pred Kristusom krog jadranskega morja naseljenim narodom, morebiti tudi Karnom, se ga ravno tako še nihče ni predrznil razlagati. Pa po slovensko je ime Tergeste toliko kot trgište, tržišče, mesto trgovstva; in lahko se to verjame, ker sosedni Noričani in dalje Panonci, po mnenji nekterih zgodovinarjev tudi Karni, so bili staroslovenskega plemena. Samo ena razlaga bi se razun slovenskega jezika še utegnila poskusiti, namreč iz feniškega.

Feničani namreč, s svojima mestoma Sidonom in Tirom bližnji sosedje Izraeljcem, so v najprvem času tržili po vsem srednjem morji in njegovih bregovih, tudi ob črnem in grškem, jadranskem in ligurskem morji; njihove trgovske opravilnice so se nahajale po vseh primorskih deželah, dokler niso Grki od leta 800 in dalje pred Krist. začeli jim segati v kupčijo. Ravno v severnem koncu jadranskega morja pa je bil poseben kraj za trgovstvo, ker od ondot je šlo blago na podonavske straní proti izhodu in proti severju. Imena nekterih feniških naselišč tedaj imajo tako obliko, da bi jih kdo nehoté primerjal nekterim iz našega primorja; na pr. Taršiš ali Tarsus v Cilicii, Taršiš ali Tartessus, in Tarkon ali Tarracon v Španii, Targar v Afriki, nasproti pa Tarsat, Tarsatica ali Trsat nad Reko, in enako Targest, Tergeste ali Trst sedanji. Ime Trsat bi poleg feniške in hebrejske korenike rašah (premogel je) pomenilo močan ali premožen kraj; imé Tergeste je pa poleg hebrejske korenike rakaš ali ragaš (premoženje, blagó je spravljal) ravno tako premožen ali bogat kraj ali kraj za blagó. Samo ob sebi se vidi, da ta izpeljava iz hebrejskega ali feniškega jezika je le poskušnja, in da izpeljava iz slovenskega, Trsat iz trsja in Tergeste iz trga, je veliko bolj naravna.

Isterska dežela s Trstom in Polo vred se je Rimljanom vdala leta 178. pr. Kr.; po Japodih nadraženi so se Istrijani leta 128. pr. Kr. uprli, pa so bili zopet podvrženi. Tedaj je tržaško mesto, ki je obsegalo kraj sedanjega starega mesta, dobilo rimskih naselnikov, ter je postalo rimska naselbina (kolonija); odločena so mu bila tudi posebna zemljišča (ager colonialis) v okolici, in to je bil začetek tržaškega obmestja (territorium). Cesar Avgust je krog l. 32. pridjal nektere bližnje rodove k tržaški srenji, namreč Katale in Karne, in cesar Marko Avreli jim je še podelil pravice rimskih mestnjanov. To vse se kaže iz Plinija in pa iz napisa na starem kamnu. *(Plin. l. III. c. 18. — Inscriptio in Museo Tergestino.)*

V dneh, ko je zahodnji del rimskega cesarstva razpadal, ko so leta 400. po Kr. in dalje vnanji narodi brez nehanja čez Snežnike vreli na italijansko, je tržaško mesto s svojo okolico mnoge stiske prestalo, kakor vsi kraji, ki so bili na tej poti. Še le leta 489. je nastopil nekaj časa mir, ko je kralj Teodorik ustanovil izhodnje-gotiško kraljestvo; pa to kraljestvo ni imelo dolzega obstanka; že l. 539. je Trst z vso Istrijo prišel pod gospostvo izhodnje-rimskega ali bizantinskega cesarstva za dni cesarja Justinijana in dalje. V tem času so novi slovenski rodovi začeli bolj in bolj čez Donavo vreti v ilirske straní in proti italijanski zemlji; za Longobardi, ki so leta 568. posedli gornjo Italijo, so Avari tiščali Slovence pred seboj proti zahodu. Pred l. 591. se njihov sled še ne nahaja ob gornji Savi in Dravi in v Primorji; pa l. 595. se Slovenci že kažejo v boji z Bavarci unstran Drave, in leta 599. v razdevanji istrijanske zemlje z Avari in Longobardi vred, kakor se vidi iz zgodovine akvilejskega duhovnika Pavla diakona. *(Paul diac. l. IV. c. 7. etc. 25.)* Od tega časa sèm so se Slovenci naselili tudi v tržaški okolici, ki je bila po mnogoterem razdevanji že redko obljudena; lahko so se soedinili z ostalimi zemljani, kar jih je še bilo od staroslovanskega plemena nekdanjih Noričanov.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* Cegnarjev prevod Šilerjevega „Valenštajna" (Valenštajnov ostrog, Oba Pikolomina i Valenštajnova smrt) smo dali tiskati. Na svitlo pride konec meseca junija. Tisk, papir i vsa zunanja oblika v velikej osmerki bode prekrasna, kakoršno more le Lloydova tiskarnica preskrbeti. Da se morejo na to delo naročiti tudi manj premožni, določila se je cena enega tiska na 1 gold. 50 kr.

Slovanske čitalnice odbor v Trstu 16. marca 1866.

Národno-gospodarske stvari.

Popotnikove opazke.

(Dalje.)

Znotraj v cerkvi angležki je malo, pa to, kar je, je lepo. Stene so čedne, pa celó gôle, podobe ni nikakošne, tudi križa ne, kteri je po lutersko-protestantiških cerkvah. To je na prvi hip nekako čudno tujcu, ki vidé veličastno stavbo cerkveno od zunaj, misli znotraj tudi tej primerno kiparsko in slikarsko umetnost najti, pa stopivši v njo ne vidi nič druzega kakor klopí prižnico in še orglje. Cerkve pa so Angleži, ko so še katoličani bili, stavili v resnici krasne, pa sedaj so vse prav kakor obropane. Glavna cerkev v Hullu je tako veličastna stavba, da sem še malo tacih videl; dva pridigarja lahko v nji govorita, tako, da bi drug druzega ne motil; al zdaj je zeló zapuščena. Kar je dobrega in hvalevrednega v cerkvi angležki, to je lep red in stoli. Ker v cerkvi ni nobene stvarí, ki bi prostor jemala, so povsod stoli tako lepo napravljeni, da vsakdo sedi. Ako v cerkev stopiš, pa nimaš lastnega stola, te cerkvenik, ki z dolgo palico po cerkvi hodi, brž prijazno v pristojno klop peljá, in ako nisi knjige seboj prinesel, ti

še ž njo postreže, in ako ne, ti jo prijazni sosedje, vidé da knjige nimaš, od vseh straní ponujajo, in rada te kakošna zalka, ki za teboj sedí (ako je nimaš na strani) na rame potaplja in ti ljubeznjivo posodi lepo knjigo. Tla, kjer se med klopmí hodi, so pokrita s plahtami, da ni tobote in vse je čedno; sedeži v klopéh pa so večidel mehki. Pa stoli niso samo spodaj v cerkvi tako vredjeni, temuč tudi skoro vsaka cerkva angležka ima zgoraj lepo galerijo. Pa to galerijo si nikdo ne sme misliti tako, kakor so naši kori, kjer se včasi komaj ubogi šolnik giblje, temuč kakor oder na krasnih stebrih, in ta galerija je, ako ne celó krog in krog, gotovo na treh straněh kakor v gledišči; stoli so lepo v breg vvrsteni, tako, da mora vsakdo govornika videti. Te lepe naprave pa niso samo po mestnih cerkvah, temoč tudi v mnogih po vaséh. Potovaje po nekterih pokrajinah našel sem na deželi cerkve, ki so od zunaj prave podrtije videti, ter pričajo, da so ubogi ostanki katoliških cerkev, ki so še strastnemu ropu in plamenu ostali. Nektere nimajo druge strehe kakor obok, in prav take so, kakor pri nas stari gradovi; al kadar v cerkev stopiš, najdeš notranje naprave kakor po mestnih. — Pa zakaj o tem pisarim? Zato, ker to, kar je dobrega, bi rad priporočil tudi našim cerkvam, da bi se odstranile nektere napake. Kaj, krivoverske naprave bi se mogle priporočati? me utegne kdo zavrniti. Da! kar je res dobro, je dobro povsodi. Lepi red se po naših cerkvah mnogokrat pogreša in zeló neprijetno čuti, in sicer zató, ker se množica ne razdelí po prostoru tako, kakor bi trebalo, temoč nekteri koti so natlačeni, druga mesta pa prazna. Pogostoma so „izvoljena mesta“ vaškim fantalinom za burke in mestnim gizdalinom za „rendez-vous!“ Tacega ni v cerkvi angležki, ker nikdo, razun kdor ima sam svoj stol, ne sedí, kjer bi se mu ravno poljubilo, temoč tam, kjer mu primerno mesto cerkovnik odloči. V naših cerkvah mora dostikrat starček ali babica ali trudni ljudjé, ki so dve uri hodá v cerkev prišli, prosto stati ali na trdem kamenji klečati; tega v cerkvah angležkih sopet ni, ker je primernih stolov dovolj, da vsaki sedí, bodi si star ali mlad, naj plačuje stol ali ne; vrh tega se v mnogih cerkvah pozimi tudi kuri. Tù bi utegnil kdo ugovarjati, da v naših cerkvah ni toliko prostora za stole, da bi mogel vsakdo sedeti, in če bi tudi prostor bil, bi bili stroški preveliki vse to lepo vrediti. Ali meni se zdi, da ta ugovor ne veljá, ker je mnogo drugih nepotrebnih stvarí po naših cerkvah, ki stroške prizadevajo, pa bi se dale nadomestiti s takimi koristnimi napravami. Ne, ne, da bi cerkev bila brez podob kakor so angležke; al preveč jih ni treba, zlasti pa nikakor ne karikatur, kakoršne sem po naših slovenskih cerkvah dostikrat videl. Malo, pa to dostojno, častitljivo — ne pa na kupe tacega, kar ni spodobno na svetem mestu!

Dovolite mi pri tej priložnosti, gospod vrednik, celó na mojo odgovornost, nekaj opaziti. Križ je pri katoličanih sveto in najčastneje znamenje; ker pa je tako, naj bi tedaj tej časti tudi primeren bil in naj bi se ž njim dostojno ravnalo. Pa kakošni križi se vidijo pogostoma po naših cerkvah? kakošni „lipovi bogovi“ se nahajajo pri potih! ali niso to pogostoma „strašne podobe?“ more to biti Bogu na čast? — Pri sv. moji veri, nikakor nisem kakošen „zaloličnik“ ali da bi me kdo tako karikatural in po cerkvah in ob potih nastavljal, za kakoršen namen si bodi, protestiral bi na vso moč. Kakošna so razpéla pri škropilnicah pri cerkvenih durih! Navadno grd omazan križ in ljudstvo ga poljubuje drug za drugim. Kot majhen deček hodil sem z materjo k „božjemu grobu“; za oltarjem je bilo na tleh položeno razpélo, prav že tako oglodano in strgano, da se je glava komaj poznala, in to tako umazano podobo smo poljubovali. Pa še ostudnejše rečí kot domá na slovenskem Štajarskem videl sem v nekterih cerkvah v hrvatskem Primorji. Odkrila se je podoba, ktero je strah in stud pogledati vsakemu, ki ima le kolikaj nježne čuti v sebi! Vprašam gospode duhovnike: ali so take stvarí na čast božjo, da jih dovolijo in ne popravijo? Želel bi, da mi kdo na to odgovorí. Treba se mi je zdelo tudi o tem besedico sprožiti, da bi se takošne napake odstranile. Da so pa to grde napake, priznati mi moraš, dragi čitatelj, da si še tako pobožen katolik. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Gradca. V poslednjem listu „Novic“ omenjena adresa, ki so jo slušatelji na vseučilišču našem poslali sl. gosp. dr. Rieger-u v Prago, se glasí tako-le: „Veleslavni gospod doktor! Sijajna Vaša zmaga v slavnem českem deželnem zboru čez ošabno tujstvo, ki se je samolastno dosedaj šopirilo in izpodrivalo sladki materinski jezik iz posvečenega doma Modric, navdihnila je tudi nas, verne južne brate vrlim in junaškim bratom na severji s tolikim nepričakovanim veseljem, s toliko radostjo, da smo — odkritosrčno hočemo reči — v veliki zadregi zarad besedí, s kterimi bi izrazili in izrekli neomejeno naše spoštovanje in preveliko hvalo Vam, vitežki boritelj za blagor zatiranih sinov premile matere Slave. Da! dokler bodo slavski bratje poznali sami sebe, spoštovali svoj rod ter čislali zlati biser materinskega jezika, tako dolgo bode v jasnem blesku živela Vaša slava! Zraven pa Vam bodi zasluženo plačilo tudi sladka zavest, da ga ni na vsem jugu in na severji slovanskega srca, ki se ne bi topilo v sladkih čutilih goreče hvale do Vas, hrabri in neustrašeni ČESKI LEV! Gotovo da! ni ga Slovana, ki ne bi sè sveto spoštljivostjo in z največim ponosom izrekal preslavnega Vašega imena! Ta hvala in spoštljivost do Vas, zraven pa tudi velika sreča, ki jo voščimo vrlim našim severnim bratom, dala je tudi nam pero v roke, da se sè spoštovanjem podpišemo kot Vaše goreče čestitelje in spoštovatelje in do zadnjega diha v hudi uri kakor v sreči verne brate severnih rojakov. Vi pa, slavni gospod doktor, ponos vsemu slovanstvu, in vsi Vaši blagi podporniki pri blazem in domoljubnem delu, račite blagovoljno sprejeti te-le vrstice, ki jih domorodna slovanska dijaška mladež na graškem vseučilišču polaga z vso spoštljivostjo in udanostjo pred Vas, kot slabo znamenje pregoreče zahvale iz zvestih svojih src!“

Iz Volovskega na Isterskem 17. marca. *) Dopis iz Kastva v 8. listu potrebuje mnozih poprav; zato drage „Novice“ ne bote pričujočemu sestavku prostora zabranile v njih. *) Kako se je v deželnem zboru godilo z onim sklepom, da naj v Kastav pride c. kr. okrajna uradnija, lahko si je misliti: Volovsko je imelo za zastopnika gosp. Jurinca, rojenega Kastavca, vsi ostali poslanci, razun Parisini-a, pa tukajšnjih okoliščin ne poznajo. Gosp. Jurinac je, kot predsednik dotičnega odbora, res le kot „Ciceron pro domu sua“ delal in govoril. Da je temu tako bilo, naj dokažejo sledeče vrstice. Gosp. Parisini, ki kraj pozná, je za Volovsko govoril in glasoval. Kastavci so se tedaj vrlo „blamirali“, kadar so na Parisinijevo zdravje pili; Parisini v lastneročnem pismu od 10. t. m. hvalo, ktero mu ovi dopis v omenjenem listu daja, le pravo „insulto“ imenuje in pravi, da to ne more biti drugače, kakor da se kdo ž njim šali (si prese scherzo di lodarmi),

*) Po pravilu, ki se ga držimo od nekdaj: „audiatur et altera pars“, tudi temu sestavku nismo mogli prostora odreči v „Novicah.“ Vred.

ker njemu ni nikdar prišlo na misel, da bi za Kastav glasoval, kakor je bil tudi z besedo dokazal. — Kar slavna historična dela zadene, ktera se o Kastavcih pripovedujejo, vsa tudi o nas veljajo, ker Volovsko in Kastav sta bila v tistih časih v eno občino zedinjena. Proti Nessuno je Volovsko in vsa Istra ravno tako protestovala kakor Kastav. — Kako pa je s kastavsko obrtnijo in rokodelstvom, naj razjasnijo sledeče vrstice. Kastav ima okoli 650 prebivavcev, Volovsko pa jih šteje blizo 1100. Pretresimo sedaj sklep deželnega zbora in dopis iz Kastva. Zborov sklep ima za podlogo dve Jurinčevi znameniti iznajdbi: 1. Kastav je geografično središče dveh okrajev: volovskega in novograškega; 2. 29.000 prebivavcev teh dveh okrajev želí, naj bi si uradnija preložila iz Volovskega v Kastav.

K prvemu povem to-le: Naš okraj ima čez 26.000 prebivavcev, od teh spada 11.400 na Bršec, Moščenice, Lovran, Veprinac in Volovsko in skoraj 14.700 na kastavsko županijo; o prvih mi menda dokazovati ni treba, da jim Kastav ni središče; kar pa Kastav zadene, imajo podžupanije: Zvonekija, gorenji in dolenji Rukavac, Kukjeli, Pereniči, Pobri, Bregi in Matulji, veliko lepšo in krajšo pot v Volovsko, kakor v Kastav. Véliki in mali Brgud, Puži, Jurdani, Jušiči, Trinajstiči imajo v Volovsko okoli 200 sežnjev (5 minut hodá) dalje kakor v Kastav, ako v Jušičih pri Blazinovi hiši novo cesto med Št. Petrom in Reko zapustijo in se proti Volovski obrnejo na cesto, ktera od tod v Volovsko pelje; imenovane podžupanije imajo čez 6000 prebivavcev. Od 26.000 duš volovskega okraja jih ima tedaj samo okoli 8700 bliže v Kastav kakor v Volovsko. Kar se tiče središča gledé novograškega okraja, omenim samo to, da Novograjci, naj grejo v Volovsko ali v Kastav, pridejo po zgoraj omenjeni novi cesti (Št. Peter-Reka) do Blazinove hiše v Jušičih; tukaj se razcepi cesta; ena pot pelje v Volovsko, druga v Kastav; natanko zmerjena je pot Blazina-Kastav 200 sežnjev krajša kakor pot Blazina-Volovsko. — To ste oni 2 milji, o kterih je gosp. Jurinac v deželnem zboru govoril. — Železna cesta med Reko in Št. Petrom dobí več ko ne ravno v Matuljih postaj; odtod v Volovsko pa je veliko bliže kakor v Kastav.

K druzemu: Gospoda Jurinac in dopisnik se ravnata, kakor da bi bila prepričana, da oba okraja (Volovsko in Novigrad) neizrečeno po kastavskem eldoradu hrepenita. 29.000 za Kastav in 9000 zoper!! — Za županije Bršec, Moščenice, Lovran, Veprinac in Volovsko (11400 duš) bi bila gotovo velika nesreča, ako bi njuna misel obveljala. Od županije kastavske se jih je čez 4800 očitno za Volovsko odločilo. — Od našega okraja jih želí tedaj pod Kastav priti morda kakih 9900. Od novograškega okraja je Materija (6000 duš) vladi pismeno prošnjo podala, naj bi prišla pod Volovsko, ako je pod Koper ali Sežano ne denejo, za nobeno ceno pa ne pod Kastav. — Tretji dan t. m. je bila deputacija iz novograškega okraja pri c. k. namestništvu v Trstu in je pri tej priložnosti željo izrekla, naj bi sedež okrajnega poglavarstva ostal v Volovskem. Res da ne vem, kako je gosp. Jurinac 29.000 Kastavcev in 9000 Volovščanov vstvaril; le on nam more ta čudež razložiti. Ravno tako sam Bog in pa gosp. Jurinac one interese poznata, ki 29.000 ljudí v Kastav kličejo! Jaz bi ti ne znal povedati, častiti čitatelj, kaj neki posebnega Kastav, „civitas“ vrh strmega griča, podeliti more, razun nekterih starih podrtin, nekoliko feniških tolarjev, hebrejskih (pa gotovo ne slovenskih) napisov. — Volovsko, čeden, prijeten kraj, leží tik morja; v dobri uri te čolnič od tod v Reko prinese; poleg morja pelje iz Reke skoz Volovsko lepa, ravna cesta pod Veprincem v Lovran, Moščenice, Bršec in naprej v Plomin. Tukaj v Volovskem marsikako potrebno stvar lože in boljši kup dobiš; tukaj svoje pridelke, ki jih na trg pripelješ, lahko prodaš ali jih z majhnim trudom po morji v Reko spraviš; tukaj imaš cesarsko sol, v Preluki vidiš na morskem bregu veliko drv, oglja, obročev, dog itd., ki ladij čakajo, da je po morji razpeljejo; skoz Volovsko je šlo nekdaj veliko dalmatinskega vina v Novigrad itd. Pa ne bom ti več razlagal mnogih koristi, ktere ima Volovsko pred Kastvom; saj jih sam poznaš, in ako Bog hoče, jih boš hodil še sam gledat; nadjam se, da vlada bo pred očmí imela v svojih sklepih Njih Veličanstva jasno izrečeno voljo, da v „prenaredbi ima biti za podlago zgodovinsko pravo in občna korist“; — zgodovinsko pravo: že 40 let je politična oblast na Volovskem; tukaj je vse pripravljeno za njo in za njene uradnike; Volovščani so v ta namen hiše zidali in popravljali; v Kastvu vsega tega nič ni; še pred dvema letoma je bil duhoven primoran iz kraja vrniti se, ker pri svojem dohodu še stanovališča dobiti ni mogel. Občna korist: tudi tukaj, častiti bravec, boš skoz in skoz za Volovsko govoril, ako si te-le vrstice pazljivo prečital, kakor je bila moja želja.

Plešarjev.

Iz Primorskega 19. sušca. ⁂ — Kdo ne pozná Razdrtega na Notranjskem, kjer se ljubljanska, tržaška in goriška cesta stekajo, — kdo ne vé, da ga sosedje iz bližnjih in daljnjih krajev, posebno pa Tržačanje v poletnem času, zavoljo prijaznega položaja, zdravega zraka in dobre vode radi in pogostoma obiskujejo! In vendar se je nekdo iz Notranjskega oglasil v „Slovencu“ št. 21. in 22., češ, da je ta kraj močviren, zrak in voda mu nezdrava! da je ob dežji tako blaten, da človek naprej ne more in izvan 8 hiš so same „bajte“; iz tega pa potem sodi, da je ta kraj za sedež nove politične okrajne oblasti tem manj primeren, ker si 1839. leta še sedeža c. k. okrajne gosposke uzdržati ni mogel, ter miluje uradnike, ktere bi osoda na Razdrto prignala! — Tudi jaz sem Razdrčan in poznam natanko svoj dom; vendar se ne spomnim, da bi bil kdaj v našem okraji močvirje videl, razun ene mlake pri Dilicah, ktere pa dozdaj noben pameten človek ni še za močvirje krstil. Čitaje omenjeni dopis, se mi je nehoté misel vrinila, da pisatelj njegov ni nikoli še na Razdrtem bil, da še nikoli ni naše vode pil, morebiti pa — preveč sladkega vinca, ko je zabavljico pisal zoper Razdrto. Naj se potrudi na lice mestu priti, naj se nekoliko nadahne z našim zrakom in napije naše vode, pa se bo prepričal o dobroti razdrškega zraka in njegove vode; vstopivši v naše „bajte“, našel bo zdrave, čvrste in vrh vsega poštene domorodce, kteri se ne dajo s ptujimi ponudbami omamiti; ogledovaje se pa po okolici ganjen zagledal bo proti severju veličanski Nanos z njegovo sivo glavo in zelenim podnožjem; proti iztoku zapazil bode prostrane livade s prijetnimi griči, med kterimi se tekoče vode vijejo; proti zahodu odprla se mu bo krasna ipavska dolina in proti jugu videl bo plodno polje z gaji ovenčano. Blata je na Razdrtem toliko kolikor drugod po tržaški cesti; koliko pa ga je prav za prav, dopisniku ne vem povedati, ker ga nisem meril; ali ga je on? Za koliko bo cerkev razdrška premajhna, ako bi prišla kopica uradnikov le-sem, nam tudi ni izmeril! Kar se pa tiče hiš, menim, da je vsaka istih 8 hiš, ktere je on na Razdrtem nabrojil, pristojna za stanovanje cele okrajne politične oblasti. Da sta Razdrto in Logatec najbolj primerna kraja za sedež novih političnih oblasti, dokazuje to, da sta v sredini dotičnih okrajnih sodnij, kakor bi nasproti bila za to najbolj primerna Postojna, ako bi se te oblasti v eno samo ze-

dinile. 1839. leta so po vsem drugačni vzroki tadajno okrajno gosposko iz Razdrtega v knezov grad senožeški odrinili. — To sem si v dolžnost štel, odgovoriti omenjenemu dopisniku; ako že hoče zidati svojo palačo, naj saj v blato in prah ne podira druzih!

Iz Trsta. — Poslanci tržaški, ki so vsled sklepa deželnega zbora šli na Dunaj pred cesarja s prošnjo, naj bi gledé na starodavne predpravice tržaško mesto bilo prosto nabere vojaških novincev (rekrutiranja), so bili neki le v tem vslišani, da mesto le za letos ne bode nič ali manj novincev dalo, al za prihodnjost mora tù, kakor povsod drugod, veljati enojna postava. In res tudi ni izgleda po svetu, da bi kje taki izjemki bili! Al to je pravično, kar so zahtevali slovenski poslanci v zboru, da neha okolici tržaški tisto breme, ki ga z vojaško stražo nosi.

Od kranjsko-štajarske meje 21. sušca. — Prinesel mi je danes človek mladiko vinske trte kazat, ki je imela popolnoma doraščeno perje in že dva grozdeka. Trta je sicer na solnčni strani in pod streho, in se ravno tam stene dotika, kodar je odznotraj ognjišče; dobiva res zraven toplote od zunaj tudi še gorkote po zidi, a čudno pa je vendar le o sv. Jožefu tako grozdiče videti, kakor sicer še le o kresu. Marelice in breskve so v cvetji, po hribih pa sneg leži. Sinoči se je bliskalo in gromelo, v dolini je šel dež, po gorah pa sneg; bojimo se jako, da bo letos slaba za sadje. Klaja se je vsa že porabila, sploh strehe trgajo, da ubogemu govedu slamo pokladajo, paše željno vsi pričakujejo.

Iz Metlike 24. sušca. — Čitalnica prijazno vabi bližnje in daljne domoljube k besedi na vélikonočni pondeljek. Po nagovoru vvrstilo se bode petje, šaloigra „Županova Micika“ in igranje na glasoviru.

Odbor čitalničin.

Iz okolice črnomeljske 24. marca. Gr. — Mislili bodo predragi naši rojaki, da je morebiti čitalnica metliška že zadremala, ker nikakega glasa ni o nji čuti, a temu nikakor ni tako. Lahko ponosno stopi svojim sestricam na stran, kajti prva se je rodila na Dolenskem. Veselice, ktere so bile skoraj vsako nedeljo pred pustom, so se tako prikupile, da je pristopilo obilo udov (šteje jih zdaj že nad 100), ki so jej bili iz začetka največi protivniki, spoznavši, da je stvar poštena in naravna. Da pa čitalnica metliška tudi v svoji delavnosti lepo napreduje, nam je to dokaz, da je tudi ona začela z gledišćnimi igrami in da za vuzemski vélikonočni pondeljek spravi veselo igro „Županova Micika“ na oder. S pripomočjo nekterih gospodov iz Črnomlja nadjamo se, da se bo prav dobro izvršila. Naj tedaj pridejo vsi udje in drugi domoljubi iz okolice in bližnjega Hrvaškega nas obiskat! Isti dan bo v Metliki že tudi zatega del zanimiv, ker plesalo se bo namreč na dobro znani trati „Pungertu“ po stari navadi „Kolo“, ki se je menda samo v Metliki še ohranilo, ker v Črnomlji, mislim, da se je pred tremi leti, ko je neki rogovilež in zatiravec narodnosti naše s palico prišel med plesavce, rekoč, da se ta ples ne spodobi več, poslednjikrat igralo. — Veselemu temu naznanilu pa imam še nekaj žalostnega dostaviti. Pretekli teden je v Črnomlji okoli polnoći poslopje pogorelo, v kterem je bilo do 1000 centov sená shranjenega. Plamen je bil strašan; kajti na več straněh je moglo biti na enkrat zapaljeno. Žalostno pa je tudi to, da ljudjé pri gašenji ne poslušajo zapovedi pričujočega predstojnika in vsaki po svoji trmi ravná ali posluša druge svétnike. Vedli so se nekteri res prav po divje; še plesali so okoli ognja, češ, da „kres kurijo!“ Ker je senica bila bolj na samem, ni pogorelo nič druzega — zavarovano je bilo senó za 3000 gold.

Iz Senožeč. — Župan senožeški g. Demšar je z dopisom od 22. t. m. vredništvu poslal pismo, v kterem 26 odbornikov senožeške fare prosi, naj se v „Novicah“ reče, da oni nikakor niso deležniki dopisa v listu 10. s podpisom „farani.“ Ker „Novice“ nikjer nočejo biti enostranske, tedaj tudi tukaj ne; razglasijo tedaj željo 26 senožeških faranov omenjeno, čeravno mislimo, da tega popravka celó ni treba bilo, ker v onemu dopisu ni nihče imenovan, tudi dotična spodobno izrečena prošnja je vsacemu prosta, in s podpisom „farani“ ni rečeno, da vsi farani razodevajo isto misel.

Iz Ljubljane. — 10. dan prihodnjega meseca prevzame magistrat mestno policijo. Gosp. L. Svetec prisega danes na službo magistratnega komisarja. Mesto more veselo biti, da dobí za važno to službo možá, ki je po svojih dozdanjih službah popolnoma skušen v političnо-sodniških opravilih, ravno tako marljiv kakor temeljit delavec, in ki bo vse svoje poštenje v to stavil, da po vsem zadostí novemu svojemu poklicu.

— Njih Veličanstvo cesar je dovolilo, da mesto od piva (óla) in gostaščine (najemščine stanovánj) pobira priklado, kakor jo je sklenil mestni zbor in potrdil deželni zbor, da si pridobí za obilne mestne stroške potrebnih dohodkov. Pobiralo se bo po takem po 40 kr. od vedra piva, od gostaščine pa po 1 krajc. od goldinarja, kdor od 50 do 100 gold. za stanovališče leto in dan plačuje, po 2 kr. od goldinarja pa, kdor čez 100 gold. gostaščine plačuje.

— Danes popoldne ima mestni zbor sejo; razun druzih rečí stojí na dnevnem redu trójica važnih zadev. Ena je predlog, naj mesto na pósodo vzame nekoliko denarja, ki ga potrebuje za nove kanale, nov tlak, nov most itd.; čeravno je Ljubljana edino mesto v našem cesarstvu, ki nima mestnih davkovskih priklad, kakor jih ima skor vsaka vas, je vendar želeti, da se še vprihodnje odvrne ta nadloga Ljubljančanom; ako pa se posojilo najame, se bo to po pomnoženih sedanjih dohodkih v nekterih letih lahko poplačalo. Drugi predlog je, naj se odstranijo kanali, ki sekretnico peljejo v Ljubljanico in tako skrunijo vodo, pa poljedelstvu jemljejo veliko veliko gnoja. Tretja zadeva je o judih, kterih je čedalje več videti v naši deželi zoper dozdanjo postavo.

— Zopet dobimo Mehikance v Ljubljano. Po ces. dovoljenji se smejo zopet za mehikansko armado vojaki naberati. Zbirali se bojo zopet v Ljubljani v Pongračevi kosarni na Poljanah, in sicer ima prva nabira šteti 1000 mož, v jeseni bode se jih nabiralo še več. Jemali se bodo zopet taki pod 40 leti, ki ne morejo vzeti biti v našo armado, in kar največ je mogoče taki, ki niso oženjeni. Vojaška služba v Mehiki trpí 5 let; potem moreš domú iti ali pa tudi ondi ostati. Kdor se vdinja v mehikansko službo, dobí brž na roko 10 gold. are, ostalo aro pa prejme pred odhodom. Zraven kruha in polnega odmérka menaže dobiva prostak 15, podkorporal 20, korporal 25, rajdenik 30, drugi naddesetnik 35, privi naddesetnik 50 krajc. na dan.

— Novi poveljnik žandarmerijskega oddelka za Štajarsko, Koroško, Kranjsko in Primorsko z bivališčem v Ljubljani se imenuje Wölfl Aleksander. Evo notranjo Avstrijo! — pravi „Slovenec.“

— Prečastiti samostan frančiškanski v Ljubljani je pristopil k „Matici“ kot dosmrten ud. Slava!

— Matica naša je te dni po slavnem gospodu Rajevskem iz Dunaja na dar dobila od antropologiškega društva v Moskvi „Izvestija i izsledovanija slavenskih monet“ (denarjev). Tudi gosp. Rajevski je priložil mnogovrednih ruskih knjig Matici na dar. — Tudi „Matica slovenska“ je iz Banske Bistrice Matici

naši poslala krasno „Reč“ (govor), s ktero je Njih ekscelencija svetli škof B. bistriški gospod dr. Štefan Moyses odprl zbor Matičini v T. Sv. Martina 9. avg. 1865. leta, in pa „Národní Kolendár“, ki ga je Matica slovenska izdala za 1866. leto prvikrat. Ogledovaje ta 326 straní obsegajoči in razun koledarskega razdelka z mnogoterimi lepimi podučnimi in zabavnimi sestavki obdarjeni koledar in spomnivši se še koledarjev, ki jih izdajajo druge Matice, vsililo se nam je milo vprašanje: In ti Matica naša! si odbila to na več strani koristno knjižico, po kteri druge Matice iščejo slovanskemu svetu se razglašati in v pohlevni obliki koledarski koristno seme sejejo po deželi? Le tebi ni po godu bilo to delovanje, ki ga je pričel prvi odbor? —

— Rusko geografično društvo je gosp. Petra Kozler-a, izdatelja „zemljovida slovenske zemlje“ izvolilo za uda svojega.

— Gosp. dr. Lösner, c. k. ministerski svetovavec o zdravniških zadevah na Dunaji, je kot časten ud kranjskega zdravniškega društva, društvu poslal 100 gld. s poročilom, naj bojo podlaga za osnovo ustanove, tako, da bi se iz obrestih njenih podpirale vdove ali sirote zdravnikov kranjskih. Blag namen!

— V saboto je bila seja tukajšnega zdravniškega društva v ta namen, da vsled poziva c. kr. državnega ministerstva voli 3 zdravnike izmed društva v c. kr. medicinalno komisijo, ktera ima predelati farmakopejo našo. V tej seji so bili iz pričujočih 17 udov z večino glasov v prvi volitvi voljeni dr. Fux, dr. Kovač in v ožji volitvi dr. vitez Stöckl. — To je zopet nov dokaz, da sedanje ministerstvo ne ravná nikjer birokratično, temuč da poprašuje v tacih zadevah tudi autonomna društva.

— Velika „beseda“, ki jo v deželnem gledišču čitalnica ljubljanska združena z „Južnim Sokolom“ napravi vélikonočni pondeljek na pripomoč ubozim Dolencem, je v 3 razdelke razvrstena. Prvi razdelek obsega 6 številek: 1. Vlasta. Overtura po slovanskih napevih od Ed. Napravnika. 2. Prolog. Spisal dr. Lovro Toman. Govorí ga gosp. Pavel Drahsler. 3. Aria iz spevoigre „Mitrane“, zložil 1686. leta abbé Francesco Rossi. Pojé gospá Luiza Prücker-jeva. 4. Jadransko morje. Besede Š. Jenkove. Nov zbor s sprevodom glasovira. Poje možki zbor čitalničin. 5. Dvospev iz spevoigre „Attila“ od Verdi-ja, pojeta gospoda Fr. Vidic in Viktor Coloretto. 6. Popotnica Templarjev. Zbor iz spevoigre česke „Templaři na Moravě“ od K. Šebor-a s sprevodom orhestra; poje možki zbor čitalničin. — V drugem razdelku: Tičnik, slovenska spevoigra v enem djanji od dr. Benj. Ipavca, v čitalnici z občno pohvalo sprejeta, v kteri pojó gospodičini Roza Fröhlichova in Eliza Šrapekova in gospodje A. Jentl, V. Valenta, V. Coloretto in zbor. V tretjem razdelku (gimnastične igre južnega sokola) se imenuje 1. vrsta: Herkulove igrače, ki jih kaže sokol gosp. Tine Vidic in sicer: 1) S težami in kroglami. 2) Z železnim kolom, 80 funtov težkim. 3) Stol Alcidov. 4) Prosta staja s težami in železnim kolom. 5) Železna mišica. 6) Herkulov divan. 7) Lomivec železa; 2. vrsta: Posebni izkazi v arabskih piramidah; dela jih 16 Sokolov; 3. vrsta: Konečni tableau. — Muzična kapela sl. c. k. polka barona Gerstnerja igrá overturo in spremlja gimnastičine produkcije sokolove; véliki zbor „Jadransko morje“ spremlja na glasoviru gospodičina Hohn-ova. Vsi so preprijazno zagotovili svoje sodelovanje gledé na milodarni namen. Začetek je ob 7. uri zvečer. Naj bi revežem na Dolenskem naklonila ta narodna beseda obilo pomoči!

— „Laib. Ztg.“ je unidan „Novice“ milovala, da ne vedó, da gledišče ljubljansko ne dobiva od deželnega odbora 1600 gold. podpore! „Novice“ še enkrat rekó „Laibacherci“ v podúk, da 1600 gold.

— * So li „Novice“ brale prinujnico (Zustimmungsadresse), ki jo dunajski centralistični časnik „Neue freie Presse“ (in po nji tudi „Laib. Ztg.“) razglaša gosp. Dežmanu in memogredé tudi grofu A. Auerspergu in Kromerju na hvalo, da so tako „možato pobijali“ predlog zastran nekoliko veče pravice slovenskega jezika v šolah? Ali vas ni razsrdilo tako besedovanje? *) Hvalnice, prikimovavnice in zaupnice pisati temu ali unemu, je sicer prosto dano vsacemu človeku, ker papir je dandanašnji dober kup; pa veljava takih pisem se sodi le po možeh, ki jih podpišejo. Ker omenjena prinujnica svetu ne pové imen podpisnikov, kteri so sedanji čas, ko so nehale privilegije enega jezika memo druzih, protivniki ravnopravnosti, ki mora svetinja biti vsacemu narodu, ki se ni še sam sebe zatajil, — tedaj se ni pečati dalje s brezimno stvarjó. Ker pa je dopisnik „Pressini“ tako nesramen, da pravične in poleg tega še tako zmerne zahteve zarad učnega jezika „Praetensionen der nationalen Parthei“ imenuje, ki so „gemeinschädlich“ in zraven tega se še šopiri s podpisi neimenovanih „unabhängigen Männer der Handelswelt, des Gewerbestandes und der Intelligenz“, ki so podčrtali ono prinujnico ter pravi, da bi bilo pričetnikom njenim kaj lahko bilo, še veliko več podpisov dobiti, pa se to nalašč ni hotlo, — naj tudi jez temu „zgodovinskemu“ popisu dostavim iz gotovih virov košček zgodovine one prinujnice. Pravijo, da je osnoval omenjeno pismo neki majhen dohtar prava, in neki velik dohtar zdravilstva jo je stilistično „cajtal.“ Je li to tako ali ne, je vse eno; kajti za adresine kompozitêrje mi je tako malo mar kakor za predlanski sneg. Ali dogodivščina na dalje nam je bolj zanimiva, in ta je taka: adresa je ležala veliko dni v kazini za podpis napravljena; al celó celó malo se je našlo podpisnikov. To viditi zgrabi načelnika turnerskega društva sveta jeza in nêse jo neki večer v „turnerkneipe“ ter navdušuje pričujoče tù nemške turnerje in pevce v podpis; al tudi tukaj ni našel pravega mesta za to; le 3 podpise je neki vjel; morale so se tedaj na več straní vse žile napeti, da ni celó po vodi splavala adresa, kteri „Pressini“ dopisnik zdaj toliko „alelujo“ poje! Naj bravci „Novic“ ta moj zgodovinopis tedaj primerijo s „Pressinim“ zgodovinarjem, kajti „čuti je treba dva zvoná, da se resnica prav spozná!“ Tega načela se držite „Novice“ vedno, tedaj ga ne bote zabacnile tudi tukaj ne.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Še marsikaj se bode prenaredilo o opravilih cesarskih političnih gospósk, da se bojo hitreje in prostejše vršila. Tako — piše „Zukunft“ — misli državno ministerstvo oddati deželnim vladam nektere rečí, ki jih je dozdaj samo opravljalo, na priliko: dovoljenja za premembo imén nežlahnih oséb, — dovoljenja za popravo in zidanje tacih pohištev, ki se za stanovanje političnih gospósk potrebujejo, — dovoljenja remuneracij, pripomočkov in službenih posojil političnim uradnikom, — dovoljenja privatnih novih mostovín ali cestnín ali podaljšanje že obstoječih do 5 let. Cesarskim okrajnim gospóskam se bode izročilo večidel tistih opravil, ki so jih deželne vlade prevzele po razpuščenih kresijskih gosposkah. Županijam, kjer so občine

*) Celó nič! Kar „Preši“ prinesete in njima enaki listi zoper národne zadeve naše, ravno kaže, da je čast našim ljudóm po njih obrekovanim biti. Vred.

(srenje) po novem osnovane, se bo dalo izdajanje delnih bukev za rokodelske pomočnike (ksele) itd. — Minister pravosodja je nekemu poslanstvu, ki je unidan bilo iz Olomuca na Marskem pri njemu, naročil, da mu nemudoma povedó vsako dogodbo, ktera kaže, da se v sodniških zadevah žali narodna ravnopravnost (slovanska). — Vladni dunajski časnik „Const. Oest. Zeitg.“ ponavlja zagotovilo, da sklepi ogerskega deželnega zbora, kadar bodo dovršeni, se ne bojo predložili tako imenovanemu državnemu zboru, ampak deželnim zborom vseh avstrijskih dežel takraj Litave. — Deželni zbor češki je končal svoje seje 23. dne t. m. Mnogo važnega je sklenil, vzlasti pa ste dve reči, ktere niste samo velevažni za česko, temoč tudi za slovanske zadeve druzih dežel našega cesarstva. Ena taka važna reč je, da je ravnopravnosti českega jezika vrata odprl na vseučilišču pražkem, druga pa, da se vlada prosi predloga v prihodnjem deželnem zboru, po kterem naj se premení red, vsled kterega so se dozdaj volili poslanci v deželni zbor; kajti jasno je kot beli dan, da Schmerling ga je tako osnoval, da je posebno skrbel za nemški element v deželnih zborih. Hude vojske so imeli narodni možaki v tem zboru in mnogo bridkih ur so pretrpeli od nemškutarske stranke; vendar jim je pravica mila bila, da so zmôgli v vseh važnih zadevah. Čestitamo jim tudi mi Slovenci k tako sijajnim zmagam in radujemo se ž njimi vred. Slava! Resnične so bile res besede cesarskega namestnika, s kterimi se je poslovil od deželnega zbora rekoč: „Vlada si ne more ničesa druzega želeti, kot tega, da bi vsak prihodnji zbor toliko pripomogel na korist kraljevini češki in na blagor Avstrije kakor ta.“ — V Peštu se bo ustanovila slovanska beseda (čitalnica). — Hrvaški časnik „Domobran“ ne bo več izhajal. 3. aprila pa začne v Zagrebu izhajati nov političen časnik pod naslovom „Sviet.“ V oglasu pravi gosp. Ivan Vončina, da mu bo program narodne samostalne stranke in se za to poganjal, da narod hrvaško-slavonski bode narod ne samo na Ogerskem, temoč tudi v Avstrii; gledal bo po zemljah slovanskih in po vsem svetu; v podlistku bo donašal znanstvene, podučne in zabavne stvarí. — V seji ogerske doljne zbornice deželnega zbora je bilo sklenjeno, da se pošlje ogerska deputacija v dogovor s hrvaško deputacijo. V to poslanstvo zbere doljna zbornica 2 tretjini (8), zbornica velikašev pa eno tretjino (4); po Deakovem predlogu se tej deputacii ne bo dal poseben napotek, vêsti se ima po glavnem pravílu celokupnosti ogerske krone. Kar pa se tiče jezika, v kterem se imate deputacii pomenkovati, velí magjarski list „Idök Tanuja“, da magjarski jezik ni samo postavni jezik (za vès svet?), temoč, da magjarski bode tudi gledé na opurtiniteto (supremacijo?); kdor Hrvatov ga ne zná, se mu bode tolmačil. Evo Magjare! Kakor se „Zukunfti“ iz naszoderske županije piše, so rumunski volivci te županije osnovali pismo do Njih Veličanstva, v kterem s temeljito besedo branijo avtonomijo Erdelje nasproti magjarskemu nadvladstvu. Res treba, da se oglasijo. — Ali bode vojska ali mir? to vprašanje še ni rešeno. Pruska vlada se oborožuje; Avstrija dela bolj na diplomatični poti, da bi se odvrnila vojska, ktera bi bila nadloga vsem državam, ki jih zadene. Cesar Franc Jožef je sam pisal kralju pruskemu in tudi cesar Napoleon mu je pisal; vsled vsega tega je neki na svojega godú rekel diplomatom, ko so mu prišli srečo voščit, da ga upanje navdaja, da se razpor med njegovo in avstrijsko vlado poravna na diplomatični poti. Pa kaj hoče pruska vlada, da žuga z vojsko? Stvar je zeló zamotana. Ko ste zedinjene te vladi vzele Dancem Šlesvig-Holštanj, ste se med sabo pogodile o prihodnjem ravnanji. Zdaj pravi Prusija, da ji je Avstrija odškodovanja ponudila; al da bi bila avstrijska vlada kaj tacega obljubila, ni bilo nikdar slišati; nenadoma stopa zdaj Prusija s temi zahtevami pred Avstrijo — in za tega voljo se je vnel razpor. Kurirji dohajajo in odhajajo iz Dunaja, Berlina, Monakovega, Pariza, Petrograda itd. Naj bi prinesli oljko mirú! — Kakor se „Czasu“ piše iz Rima, ni papeževa vlada več tako prijazna poljskim prizadevam, kakor je bila dosihmal. — Zagrebški „gospodarski list“ piše, da je cena hrvaških prešičev poskočila, ker se po svetu bojé prešičev kupovati od Nemcev, pri kterih so se najprej trihine prikazale. Sploh se dokaj manj svinjskega mesá zdaj vživa zavoljo strahú te bolezni. Morebiti da to pomaga tudi goveji živini k bolji ceni.

„Zukunft“,

dunajski nemški časnik za avstrijsko-slovanske interese je 20. dne t. m. začel izhajati v veči obliki; naročnina mu je ostala kakor poprej po 14 gold., 7 gold., 3 gold. 50 kr., 1 gold. 30 kr. za celo leto, pol leta, četrt leta in mesec dni. — Okolščine so take, da še bolj kakor v prejšnjih časih avstrijski Slovani v glavnem mestu cesarstva našega potrebujemo časnika, kteri brani pravice naše. Da „Zukunft“ pogumno in prevdarno zastopa interese avstrijskih Slovanov, dobro znano je vsacemu, kdor ta časnik bere; zato je vreden, da ga zdatno podpirajo tudi Slovenci z naročili, da se more krepko zdržati in širiti za občni blagor avstrijskega slovanstva! Domoljubi! ki še morebiti plačujete naročnino slovanstvu sovražnih nemških listov, zabacnite jih in naročite se na list, ki se za nas poteguje. Vredništvo „Novic.“

Listnica vredništva. Pesniku J. K.: Prejeli smo Vaše pesmice; vidi se jim, da so prva poskušnja za mili materni jezik vnetega mladenča. Lepo je to! Al če tudi Horacijevih besed „nonum prematur in annum“ Vam nikakor ne vrivamo, se je vendar treba modrega njegovega vodíla nekoliko držati. Delajte tedaj marljivo, kakor ste začeli, popravljajte in pilite, da spravimo zrelo delce na svetlo. — Gosp. J. O. v G: Tudi začasni učitelji morajo plačati davek, toda le od trojnega zneska letnih dohodkov, za trdno postavljeni pa plačajo kolek od deseternega zneska.

Kursi na Dunaji 27. marca.

5 % metaliki 60 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 103 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 63 fl. — kr.	Cekini 4 fl. 99 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 24. marca 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 99. — banaške 3 fl. 99. — turšice 2 fl. 50. — soršice 2 fl. 90. — rež 2 fl. 80. — ječmena 2 fl. 25. — prosa 2 fl. 35. — ajde 2 fl. 50. — oves 1 fl. 77.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 24. marca 1866: **11. 41. 61. 86. 2.** / **37. 21. 74. 24. 13.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 7. aprila.

V Trstu 17. marca 1866: **1. 49. 79. 60. 82.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 28. marca 1865.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.